

Konačno se pribrajaju ovom građevnom tipu i neke zgrade izduženog pravokutnog tlocrta, kakve se susreću u Francuskoj i Irskoj. Iako se ovdje ne radi o kupoli, ove su kuće doista građene tehnikom srodnom onoj kod gore opisanih zgrada.

Pregled rasprostranjenja kupolastih građevina upotpunjen je s dvije geografske karte. Jedna se odnosi isključivo na Italiju, dok druga obuhvata i sve ostale krajeve (Sardinija, Sicilija, Švicarska, Španija, Francuska, Balčari, Irska, Hebridi i pojas uz našu obalu od Istre do Dubrovnika). Ova posljednja karta ostala je nažalost nepotpuna zbog prekasno dobivenih podataka za južnu Skandinaviju, zbog čega su za dotično područje i tekstovni podaci dodani tek na kraju. Za naše područje može se ova slika rasprostranjenja upotrijebiti i jednim podatkom sa predjela slovenskoga Krasa, koji se geografski nadovezuje na Istru, a gdje su također potvrđene građevine ove vrste (SE I, 1948., str. 19—20. i sl. 2.). To možda ne će biti sasvim beznačajno upravo s obzirom na osamljenu oazu ovakvih kupolastih građevina u švicarskoj dolini Poschiao, kojoj su ove kraške geografski najbliže — a pomišlja se na prijenos odnekale u Poschiao posredstvom pastira-selaca. Inače se može primijetiti, da kao što je tekst dan u širokim potezima, i karte pružaju općenitu sliku rasprostranjenja bez obzira na pojedine tipove i njihove suvrstice. Tako će se i konačna sadašnja slika njihova geografskog rasprostranjenja na istočnom Jadranu u pojedinostima dosta razlikovati od crvenim točkicama označenih krajeva na karti u ovom radu.

Treba reći i to, da su u radnji bilježeni i nazivi za ovu vrstu kuća iz svih spominjanih krajeva.

U posebnom kratkom poglavlju navedeni su konačno i primjeri gradnje s nepravom kupolom sa ostalih kontinenata. To je učinjeno tek letimično, da se — kako autor sam kaže — »čitaocu dozove u svjest, da ovdje obrađena tehnika gradnje kupole nije ograničena samo na Evropu«.

Kako se iz svega može vidjeti, autor se nije upuštao u raspravljanja o konačnim pitanjima, koja se postavljaju u vezi s ovom temom, nego je pružio sintezu dosadašnjih proučavanja, koja datiraju unatrag nekih stotinu godina.

Durdica Palošija

Wilhelm Emil Mühlmann: Arioi und Mamaia, Eine ethnologische, religionssoziologische und historische Studie über die polynesischen Kulturbünde; Studien zur Kulturkunde XIV.; Franz Steiner Verlag GmbH, Wiesbaden 1955, str. X + 268.

Autor nije kod nas nepoznat; godine 1945. objavljena je u Zagrebu njegova knjiga: »Rat i mir; uvođenje u političku etnologiju«. U opširnom predgovoru pokušao sam izložiti njegove osobine, metode i način izlaganja. Mühlmann je u tom djelu, kao i kasnije nastojao problem života i društva primitivnog čovjeka osvijetliti ne samo sa etnološke (i antropološke) već sa sociološke (i psihološke) strane. Tu se očito osjeća pozitivni uticaj funkcionalne škole Richarda Thurnwalda. Jednako postupa i u djelu o kome je riječ. Treba još nadodati da je Polinezija njegov omiljeni radni teren i da je sa njenog područja već ranije objavio niz specijalnih studija. U knjizi se radi o tajnom udruženju Arioi, na ostrvima Tahiti, koje je bilo poznato i ozloglašeno poštivanjem boga rata Oro, polinezijskog Moloha, »čudovišnim« kultnim radnjama i napose ubijanjem novorođenčadi. Ovdje je sada po prvi put dana iscrpna studija upotrebom svih raspoloživih izvora. Problem Arioi, te kasnije pod kršćanskim (protestantskim) uticajem nastalo udruženje Mamaia, važan je ne samo za polinezijsku (pa i pacifičku) kulturnu historiju već i od etnološkog i sociološkog značenja za odnose između mita i kulta, za istoriju mimičkog i dramatskog teatra, za psihologiju sektaštva i konačno za obračun između polinezijske religije i misionarskog puritanizma, u kojemu je polinezijska religija, nakon snažnog otpora, ipak podlegla. Međutim djelo ima i šire značenje. Na temelju dokumenata i njihove analize autor je pokazao, kako je (ne samo u ovom slučaju) pristrani stav, ne-

poznavanje psihike, društvenih i pravnih odnosa, moralnih i religioznih tradicija, mnogih putopisaca i misionara izobličio za stoljeća lik primitivnog čovjeka. Konačno autor nije izostavio prikaz sudbonosnih kolonijalnih borba između Francuza i Engleza za posjed ovih centralnopolinezijskih ostrva.

Mirko Kus-Nikolajev

Egon Freiherr von Eickstedt: Atom und Psyche, Ein Deutungsversuch; Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart 1954, str. 158.

Eickstedt polazi u svojim razmatranjima sa stanovišta posljednjih dostignuća atomske fizike. Atomska fizika, prema današnjoj ocjeni, utvrdila je apsolutnom sigurnošću da atomski djelatni elementi od kvanta do atoma predstavljaju zadnje osnovne jedinice svega bivstva. Kako prema tome sve za nas osjetno pristupno i logično shvatljivo mora potjecati iz toga proizvoda stvarnosti ne preostaje nam drugi zaključak već da sve živo i psihičko svedemo na iste posljedice prastvaralačke snage. Tako bi duša bila konačno kosmičkog porijekla i razumjeti ju se može samo po kosmičkim zakonima. Ona bi bila i odraz kosmičkog u zemaljskom, vječnog u vremenskom. Uz ove, ovdje kratko sumirane, izvode iz njegovih razmatranja, Eickstedt dodaje, da su sve velike religije, a često i filozofski sistemi, te većina magijsko-mitskih shvaćanja Svjeta u svojim osnovima više ili manje u skladu sa najnovijim spoznanjima, koje nam pruža suvremena fizikalna nauka.

Prema tome je za Eickstedta potrebno, da se utvrdi da li i u kolikoj se mjeri atomska fizika može uskladiti sa radnom teorijom, koja bi sve psihičke pojave svela na atomarno-kosmičke prasnage. Naravno, ovdje se u pravom redu radi za etnologa Eickstedta o tome, koliko bi se te pojave, prvenstveno, mogle primijeniti na područje etnopsihologije i koliko bi one olakšale upoznavanje psihike primitivnog čovjeka. Neosporno je da refleksije Eickstedta prelaze okvir egzaktnosti i ako im se ne može oporeći eruditivnost i interesantnost u izlaganju. Ali u svakom slučaju one su, što on i sam u podnaslovu ističe: pokušaj tumačenja.

Mirko Kus-Nikolajev

Wolfgang Steinitz, Deutsche Volkslieder demokratischen Charakters aus sechs Jahrhunderten. Bd. I. — Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Veröffentlichung des Instituts für deutsche Volkskunde. Bd. 4/. — Akademie-Verlag, Berlin 1955 (2. Auflage). Str. XLIV + 499. 15 DM.

Navedeno delo pomeni posebnost med zbirkami narodnih pesmi, ker je pri izbiri in ureditvi gradiva odločalo ideološko načelo, ne pa strokovni vidik. V uvodu pravi avtor, da ima zbirka demokratičnih ljudskih pesmi namen prikazati tiste nemške pesmi, za katere se nemška znanost doslej ni zanimala, ali jih sploh ni poznala. »Demokratične« imenuje avtor tiste pesmi, v katerih se jasno izražajo socialni in politični interesi delovnih ljudi, ki so jih nekoč zatirali fevdalizem, kapitalizem in militarizem. Iz njih odseva beda zatiranih in njih boj proti domačim zatiralcem. Zato so v zbirko sprejete nekatere balade, niso pa upoštewane domoljubne pesmi o odporu proti tujim zavojevalcem, protiduhovniške zabavljice iz časa reformacije, tiste vojaške pesmi, ki kljub tožbam o težavah vojaškega stanu v glavnem povečujejo njegovo izkoriščevalnost do kmeta, ter končno pesmi sodrge (nem. Lumpenproletariat), ki je sicer tudi žrtev razredne družbe, a ne sodi med delovno ljudstvo.

Nato razlaga avtor vzroke, zaradi katerih so te pesmi tako malo znane. Predvsem opozarja, da so vse vladajoče oblasti opozicionalne pesmi strogo prepovedovale in so jih pevci tudi pred zapisovalci skrivali. Drugi vzrok je ta; da so zapisovalci večinoma premalo povpraševali po njih, ker so se zaradi romantičnega, starinarskega naziranja zanimali največ za pripovedne pesmi. Tretji vzrok je uradna cenzura nad tiskom letakov, ki so v 18. in 19. stoletju v veliki meri pomagali širiti ljudske pesmi.